

ӘОЖ 82-14

ГТАХР 17.07.65

<https://doi.org/10.48371/PHILS.2026.3.82.040>

ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ЛИРИКАЛЫҚ КЕЙІПКЕР ЖӘНЕ ОНЫҢ ПСИХОЛОГИЗМДІК ИНТЕРПРЕТАЦИЯСЫ

* Өтеміс А.С.¹, Ержанова С.Б.², Калиев С.Ә.³

*^{1,2,3} әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Бұл зерттеу қазіргі қазақ поэзиясындағы лирикалық кейіпкер феномені және оның психологиялық интерпретациясына арналған. Зерттеу бүгінгі қазақ поэзиясының белгілі өкілі, ақын Е.Жүністің шығармалары негізінде жүргізілді. Ғылыми зерттеу мақаласының кіріспесінде лирикалық поэзияның мәніне қатысты, өлеңдегі психологизмдік мазмұнның көріну тәсілдеріне негізделген зерттеу еңбектеріне шолу жасалынады.

Ғылыми зерттеудің мақсаты – қазіргі қазақ поэзиясындағы лирикалық кейіпкердің психологизмдік мәнінің көріну деңгейін анықтау, оның ішкі әлемін, эмоциялық түйсігін және көркемдік тәсілдер арқылы көрінуін талдау. Зерттеудің негізгі бағыттары ретінде лирикалық кейіпкердің эмоционалды-психологиялық бейнесін зерттеу, автордың поэтикалық стратегиялары мен тілдік құралдары арқылы психологиялық интерпретация жасау қарастырылды.

Зерттеу әдіснамасы салыстырмалы, контекстік, талдау тәсілдері мен психологизмдік теориялық негіздеріне сүйенеді, сонымен қатар мәтінді семиотикалық және психоәдістемелік тұрғыдан талдау әдістерін қолдандық.

Негізгі нәтижелер көрсеткендей, Е.Жүніс поэзиясында лирикалық кейіпкер күрделі психологиялық құрылымға ие: кейде ішкі диалог арқылы, кейде символдық және метафоралық тәсілдер арқылы автордың эмоционалды әлемін, әлеуметтік уайымдарын және адамгершілік ізденістерін бейнелейді. Лирикалық кейіпкердің ішкі психологиялық динамикасы шығарманың жалпы эмоционалды бояуына ықпал етеді. Зерттеу қорытындысында қазіргі қазақ поэзиясындағы лирикалық кейіпкердің психологиялық интерпретациясының әдеби теория мен сын тұрғысынан маңыздылығы, сондай-ақ автордың шығармашылық ерекшелігін ашудағы рөлі атап көрсетілді.

Зерттеу құндылығы – қазақ поэзиясындағы лирикалық психологияны ғылыми тұрғыдан талдаудың жаңа бағыттарын ұсынуы және заманауи әдеби үдеріске психологиялық анализ тәсілін енгізуі.

Зерттеу нысанымызға байланысты Отандық әдебиеттанушы ғалымдарымыз З.Ахметов «Поэзия шыңы – даналық», С.Мақпырұлы «Адамтану», Т.Шапайдың «Ой түбінде жатқан сөз», т.б., сондай-ақ әлемдік зерттеу еңбектерінен Л.Я.Гинзбург «О лирике», Б.О. Корман «Теория

литературы», С.Н. Бройтман «Лирический субъект», т.б. ғалымдардың тұжырымдарын зерттеуімізге арқау еттік. Зерттеу барысында эмоциялық тон ұғымы, лириканың субъективті қыры, өлеңдегі символдардың психологизмдік мәнмен ассоциацияға ұшырайтын тұстары талданды.

Тірек сөздер: психологизм, лирикалық кейіпкер, субъект, поэзия, лирика, эмоциялық тон, шығармашылық тұлға, психологиялық параллелизм

Кіріспе

Қазіргі қазақ поэзиясындағы психологизм – ақын жан дүниесінен бастау алып, лирикалық кейіпкерінің эмоционалды тебіренісіне, түрлі сезімдерін сипаттауына түрткі болатын әдебиеттанудың дамушы бағыттарының бірі. Лирикалық шығармалар бір қарағанда, оқылуы тез, оңай болғанымен, бар салмағын мағына тереңдігінде қалдыратыны, ақын бейсанасынан бастап лирикалық кейіпкер арасындағы нәзік байланыстың бар екендігі рас.

Өлең мәтіні әдетте сол дәуірдің мәдени санасында бар бейнені оқырман қауымға бірден бейнеленетін ассоциацияларды тудырды. Лирикалық кейіпкер бейнені байыта отырып, түрлендіре алады, психологизмде жаңа жаңалықтар ашып, қаламгер тәжірибесін жаңаша түсіндіруге мүмкіндік береді.

Ұлттық әдебиеттану ғылымында лирика, поэзия, өлең құрылысына байланысты Т.Шапайдың «Ой түбінде жатқан сөз», З.Ахметов «Поэзия шыңы – даналық», С.Мақпырұлының «Адамтану» атты зерттеу еңбектерінің мәні зор. Мәселен, Т.Шапайдың тұжырымдарына ден қойсақ, қазақ лирикасының қалыптасқан, поэтикалық үні жаңаша кейіпке енген тұсы Абай поэзиясынан бастау алады. Лириканың психологизмдік сипатын Абайдың «Сен мені не етесің» атты махаббат лирикасы мен табиғат лирикасына жататын «Желсіз түнде жарық ай» өлеңдерінен мысал келтіре отырып дәлелдеген. Абайдың «Сен мені не етесің» өлеңіндегі эмоциялық сипат, интонациялық бұрылыстар, әрбір тармақ пен түйдек сайын құбылған мағыналық, синтаксистік, ырғақтық өрнектер лирикалық мазмұнды кеңейте түскендігін атап өтіп, қазақ лирикасындағы кейіпкердің жан әлемін берудің жаңа үлгісіне жатқыза отырып, келесідей ой түйеді: «Өлеңдегі ырғақ, синтаксистік түзілім, ұйқас, әуендік-интонациялық құрылымдар сыртқы материалдық қалыбы кейіпкердің лирикалық сезім стихиясына бағындырылған» [1, 93 б.].

Әдебиеттанушы ғалым С.Мақпырұлы «Адамтану өнері» атты ғылыми еңбегінде лирика, оның кейіпкердің жан әлемін танытуы жөнінде тұжырымдар ұсынады. Лириканың бейнелеу тәсілдеріне байланысты «алуан түрлі өмір құбылыстары, адамның тіршілігі туралы ақынның сезім күйлерін, ой-толғаныстарын, түсінік-ұғымын танытуды бірінші кезекке қояды. Лириканың предметі ақынның жекелік көңіл күйі, толғаныс-тебіренісі, қуаныш-мұңы» [2, 110 б.]. С.Мақпырұлы лириканы А.Байтұрсынұлы тұжырымдаған «толғау» деген терминімен салыстыра келе, «толғағанда айтатын нәрсені толғаушы тысқарғы ғаламнан алмай,

ішкергі ғаламнан алады» деп пайымдайды. Ғалым С.Мақырұлы аталған еңбекте лирикамен мазмұндас пікір білдірген Аристотельдің «еліктеуші өз ойын жасырмай, өзімен өзі жеке қалады», «ішкі ғалам – адамның жан дүниесі», Гегельдің «субъективті поэзия», «ішкі әлемнің тереңдігі», В.Г. Белинскийдің «субъектінің рухани мазмұнының көрінісі», «лирикаға адамға қатысты алуан сезім-күйдің бәрі де арқау болмақ». Л.Я.Гинзбургтің «лирикадағы ақынның жеке әлемі лирикалық «геройдан» биік тұрады, лирикалық «герой» алуан әдістің бірі ғана» [2, 130 б.] деген ойларын ортаға салады.

Сонымен қатар С.Мақырұлы лирикалық туындыда лирикалық кейіпкердің бой көрсететінін, аталған терминді алғаш 1921 жылы Блок жайлы мақаласында Ю.Тынянов әдеби қолданысқа енгізгендігін нақтылай кетеді. Лирикалық кейіпкерді ақынның жеке басымен байланыстырып қарау деген түсініктің дұрыс және бұрыс жағына келесідей ойын білдірген: лирикалық поэзияның субъективтілік сипатымен байланыстылығы. Яғни лирикалық өлеңде адамға тән жеке көңіл күй сезілетіні рас. Лирикалық кейіпкердің ішкі әлемі «мен» категориясы арқылы көрініс табады. Алайда лирикалық кейіпкерді тек автор тұлғасымен тікелей теңестіру және көркем шындықты бір ғана субъективті өлшемде қарастыру ғылыми тұрғыдан біржақтылыққа алып келеді. Лирикалық поэзияда автор жеке сезімін бейнелей отырып, сонымен қатар замандастарының рухани сұранысын, қоғамдық санадағы ортақ арман-мақсаты да көркем түрде жинақтауы мүмкін. Осы тұрғыдан алғанда, лирикалық кейіпкер — тек жеке авторлық «мен» ғана емес, ол әмбебап психологиялық және мәдени тәжірибені бойына сіңірген көркем субъект болып табылады.

С.Мақырұлы жоғарыда келтірген лириканы ақынмен теңестіруге болмайтындығын ескерте келе, «Адамтану» еңбегінде Ж.Молдағалиевтің келесідей пікірін келтіреді: «мен» деген ақындық әдіс-тәсілдің бірі. Лирикалық кейіпкерді немесе лирикалық геройды оның ой-толғаныстары мен танымын ақын тұлғасымен шектеу бірден-бір дұрыс түсінік емес» [2, 132 б.]. Сонымен лирикалық кейіпкерді үнемі ақын-автормен теңестіру, шектеп қарастыру дұрыс емес. Көп жағдайда лирикалық кейіпкер автордың жеке болмысынан ауқымдырақ ұғым болып келеді. Өлеңнің көркемдік қуаты мен оның оқырманның жан дүниесіне әсер етуі лирикалық кейіпкердің ішкі әлемі, мұңы мен сырын қаншалықты шынайы жеткізуіне тікелей байланысты.

Әдебиет теоретигі З.Ахметов «Поэзия шыңы – даналық» лирикалық шығармалардың ерекшеліктеріне қатысты ой өрбітіп поэзия ұғымы тек өлең, жыр деген мағыналармен ғана шектелмей, өз ретімен көркемдік пен әсемдік түсініктерін де қамтитындығын жеткізеді. Өйткені ғалым З.Ахметов «поэзия терең де нәзік сезімдерден туады, адам жанының толқынын, жүрек лүпілін бейнелейді» дей келе, В.Г. Белинскийдің «Поэзияны тегіне және түріне қарай жіктеу» атты еңбегінде лирика туралы айтқан ойынан үзінді келтіреді: «поэзияның басқа түрлері секілді лирикалық шығарма да

ойды сөз арқылы жеткізеді, алайда бұл ой тікелей айтылмайды. Ол адам дүниені сезіну барысында аңғарылатын күй арқылы көрініс табады» [3]. Өлең сөзінің мағыналық салмағын арттырып, бейнелілік пен суреттілік қуатын күшейтуде көркем құрылымның рөлі зор екендігін айқындап, бұған ұтымды композиция, лирикалық жанр түрлерінің мол мүмкіндігі, бейнелі сөздерді қолданудың сан алуан тәсілдері, өлең синтаксисінің өзіндік ерекшеліктері, сөз әуезділігі, әсерлі ырғақ пен интонация, дыбыс үндестігі сияқты көркемдік құралдар айрықша әсер ететіндігін пайымдайды.

Лирикалық кейіпкер мәселесін зерттеген Л.Я. Гинзбург лирикадағы ақынның тұлғасы көбіне автоматты түрде лирикалық кейіпкер ұғымымен теңестіріліп жүргендігін атап өтеді. Алайда, ғалымның пікірінше, лирикалық герой – лирикада қолданылатын көптеген көркемдік мүмкіндіктер мен тәсілдердің тек бір түрі ғана, [4, 186.]. Сондықтан оны жалғыз әрі негізгі категория ретінде қабылдап, өзге әдістерді көлеңкеде қалдыруға болмайды. Демек, аталған ғалымның ойынша, авторлық сана бірлігі белгілі бір проблемалар төңірегінде тақырып көтеріп, биографиялық, психологиялық, сюжеттік тұрақты белгілерге иелік етіп, лирикалық кейіпкер арқылы сыртқа шығады.

Адамның рухани өмірінің күрделілігін бейнелейтін тынымсыз лирикалық қарсылық, жан әлемін әр тараптан көрсету үшін табиғат құбылыстарымен салыстыра суреттеу психологизмнің зерттеу нысандарына кіреді. Айналада болып жатқан көрінісі тек табиғи қозғалыс ретінде ғана емес, кейіпкердің ішкі менінің мәңгілік қақтығыстарының күресі ретінде суреттеледі. Адам жаны табиғатпен егіз, сол себептен де ақын психологиясына әсер етіп тұрған табиғи құбылыс, нақтырақ айтқанда, Е.Жүніс өлеңдеріндегі лирикалық кейіпкер бейнесі күтпеген қырынан ашылады.

Материалдар мен әдістердің сипаттамасы

Зерттеу жұмысында әдебиеттану ғылымында кеңінен қолданылатын салыстырмалы-типологиялық талдау, көркемдік мәтін талдауы, жүйелеу және психоаналитикалық интерпретация әдістері қолданылды. Бұл әдістер қазіргі қазақ поэзиясындағы лирикалық кейіпкердің табиғатын, психологизм көріністерін және поэтикалық ой тереңдігін кешенді түрде талдауға мүмкіндік берді.

Салыстырмалы-типологиялық әдіс арқылы қазіргі қазақ поэзиясындағы лирикалық кейіпкердің көркемдік ерекшеліктері мен жалпы поэтикалық үрдістері анықталды. Көркемдік талдау өлең мәтініндегі бейнелік жүйе, символика және эмоциялық реңктерді ашуға бағытталды. Жүйелеу әдісі арқылы психологизм көріністері (ішкі монолог, эмоционалдық шиеленіс, сана ағымы) жіктеліп, олардың өзара байланысы айқындалды. Ал психоаналитикалық интерпретация лирикалық кейіпкердің ішкі психологиялық күйін тереңірек түсіндіруге негіз болды.

Зерттеудің деректік материалы ретінде қазіргі қазақ поэзиясының өкілі, ҚР Жазушылар одағының мүшесі, «Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығының лауреаты Е. Жүністің өлеңдері алынды. Аталған мәтіндер негізінде лирикалық сезімнің көрінісі, поэтикалық ой тереңдігі және психологизм белгілері нақты мәтіндік талдау арқылы қарастырылды.

Сонымен қатар зерттеу барысында отандық әдебиеттанушы ғалымдар Т. Шапай, С. Мақпырұлы, З. Ахметов еңбектеріндегі теориялық тұжырымдар басшылыққа алынды. Лирика теориясына қатысты Б. О. Корман мен С. Н. Бройтманның лирикалық кейіпкер, эмоционалдық тон, сондай-ақ синхрондық және диахрондық талдау жөніндегі қағидалары әдіснамалық негіз ретінде пайдаланылды. Л. Я. Гинзбургтің лирикадағы психологизм мен лирикалық субъект табиғатына қатысты теориялық пайымдаулары зерттеудің теориялық-әдіснамалық тірегін құрады.

Нәтижелер

Зерттеу барысында Е. Жүніс шығармаларының терең психологизмнен өрбіген өлеңдерінің лирикалық мәніне ден қойдық. Мәселен ақынның 2014 жылы жарық көрген «Үміт жырлары» атты өлеңдер жинағында кездескен «Қараусыз бақ» өлеңі – лирикалық кейіпкердің өткен жастық шағына, таза сезімдеріне, ішкі рухани әлеміне деген сағынышын бейнелейтін шығарма. Бақ бейнесі арқылы ақын адамның жан дүниесінің қараусыз қалған, бірақ әлі де қасиетті кеңістігін көрсетеді. Бақтың «қараусыз» болуы – лирикалық кейіпкердің ішкі әлеміне уақыт өте аз көңіл бөлінуінің белгісі [5]. Психологизм өлеңде *тікелей психологиялық сипаттау арқылы емес, деталь, пейзаж, метафора арқылы* беріледі. Табиғат көрінісі мен адамның ішкі күйі қатар психологиялық параллелизм түрінде бейнеленеді.

Кесте 1. Е.Жүністің «Қараусыз бақ» өлеңіндегі мағыналық ассоциациялар мен психологизм

Өлеңнен үзінді	Образдық-мағыналық өріс	Психологизм көрінісі
«Қара түннен айдың нұры таматын» [5, 191 б.]	Қараңғылық – ішкі дағдарыс, жалғыздық; Ай нұры – әлсіз үміт	Қарама-қарсы күйдің (үміт пен күмән) қатар өмір сүруі; өтпелі психологиялық жағдай
«Соқпағы бар сойдақ-сойдақ шөп басқан Көсемдердің мүсіндері тот басқан...»[5, 191 б.]	Мүсін – өткен идеалдар; Тот – құндылықтардың тозуы; Шөп басқан соқпақ – ұмыт қалған жол	Құндылықтыққа қатысты бұрынғы сенімдердің әлсіреуі
«Көпірі бар – сынған құстай қанаты» [5, 191 б.]	Көпір – өткен мен бүгіннің байланысы; Сыну – үзіліс	Өткенмен байланыстың үзілуі; экзистенциалдық күйзеліс
«Түкпірінде өзен жылап ағатын» [5, 191 б.]	Өзен – сана ағысы; Жылау – ішкі мұң	Репрессияланған эмоциялардың үздіксіз қозғалысы
«Жас сұлудың боялмаған көзіндей» [5, 191 б.]	Табиғилық, пәктік, шынайылық	Бастапқы «таза менді» идеализациялау

«Мен сол бақта бір Ерланды қалдырып...Өзге Ерланды алып шыққан шығармын...» [5, 191 б.]	Тұлғалық бөліну, бір Ерлан – таза, балалық, адал «мен», Өзге Ерлан - өзгерткен, жараланған «мен»	Ішкі диссоциация; тұлғалық трансформация, идентификация дағдарысы
«Соқпақтарға тас төселген... Ескі орындықтар сырланған...» [5, 191 б.]	Сыртқы жаңару – ішкі мәннің жойылуы	Жасандылықты қабылдамау; рухани ностальгия

«Қараусыз бақ» – ішкі әлемнің метафорасы. Лирикалық кейіпкер жастық шағында өзінің сезімін, арманын сақтай алмағанын, оларды уақыт пен өмір «қараусыз қалдырғанын» сезінеді Ерлан Жүністің метафоралары сыртқы кеңістікті суреттегендей көрінгенімен, негізінде лирикалық кейіпкердің ішкі әлемін, жастық сананың күйреуін, уақытпен болған ішкі қақтығысты ашады. Өлеңдегі барлық метафоралар жеке адам психологиясын, жастық пен уақыт арасындағы ішкі конфликтіні, адал сезімнің жоғалуын ашады. «Қараусыз бақ» өлеңі психологизмге құрылған, концептуалдық метафораларға бай, лирикалық кейіпкердің ішкі жан әлемін терең ашатын туынды. Бұл өлеңде метафора – ойлау тәсілі, бақ – сана кеңістігі, қараусыздық – уақыт пен ұмытылудың психологиялық әсері. Ақын оқырманға жастықты суреттемейді, оны сезіндіреді. Осы арада ғалым С.Мақырұлының метафораға қатысты ойын қоса кеткен орынды болар: «Метафоралық тәсілде бір-біріне ұқсас салыстырылммайды (бұл теңеу), бір-бірімен деңгейлес, тепе-теңдікте алынады. Мұнда бастысы балау сөз бен баланатынұғым тепе-теңдігі» [2, 79 б.]. Демек С. Мақыров ойынша, метафора адамның рухани әлемінің сырларын көркем, образды һәм нақтылы да затты танытуға қызмет етеді.

Ерлан Жүністің «Қар» өлеңі де лирикалық кейіпкердің терең психологиялық сезімін бедерлейтін үлгісі болып табылады. Бұл өлеңде қолданған әдеби құралдар тек көркем тәсіл емес, ақынның танылу, уақыт, жалғыздық туралы ойлау жүйесін қалыптастыратын негізгі құралына айналған. Ақын өз ішкі күйін қар бейнесі арқылы танытып, оқырманды сол күймен бірге ойлануға жетелейді. Ерлан Жүністің «Қар» өлеңі осы психологизмге негізделген лирикалық туынды болып табылады. Ақын өз ішкі күйін тікелей айтпай, оны табиғат құбылысы – қар бейнесі арқылы жеткізеді.

Өлеңде кездесетін «Сағынып жүрген бір құрбым менің болмаса, // Сағынып әлі үлгерген жоқ қой бұл өлке!» [5, 181 б.] деген жолдарда ішкі жалғыздық сезімі байқалады. Ақын жастық шағында қоғам тарапынан толық қабылданып үлгермегендігін сезінеді. Бірақ бұл сезім ашық шағым немесе мұң түрінде берілмейді. Керісінше, ол «өлкенің» сағына алмауымен астарланып жеткізіледі. Бұл – жан күйін сыртқы орта арқылы көрсетуге негізделген психологизм. Осылайша, Ерлан Жүністің «Қар» өлеңіндегі психологизм ақынның жан әлемін табиғат бейнесі арқылы ашудан көрінеді.

Қар – лирикалық кейіпкердің ішкі күйінің көрінісі, ал өлеңдегі қардың мезгілінен ерте жаууы, еруі оның психологиялық толғанысын тереңдетеді. Ақын оқырманға өз сезімін дайын күйінде ұсынбайды, керісінше сол күйді бірге сезінуге жетелейді. Бұл психологизмге құрылған шынайы лирикалық поэзияның белгісі. дей келе, «ішкі психологиялық процесс тұлғаның тіл табиғатына экспрессивті түрде әсер ететінін» [6] ескерсек, поэзиядағы лирикалық қаһарманның көңіл-күйі мен эмоциясының да көрінетінін растауға болады деп тұжырымдайды Дж. Мартин.

Ақын Е. Жүністің «Күзгі көңіл» атты өлеңінде лирикалық кейіпкердің ішкі әлемі ашық көрініс тапқан. Өлеңдегі «Содан ба, менің мазамның кеткенін қара» [5, 230 б.] деген жолдарда лирикалық кейіпкер өзінің көңіл-күйін, мазасыздығын, өмірге деген ойларымен бөліседі. Бұл жолдарда лирикалық кейіпкердің ішкі эмоционалды күйі сыртқы табиғат құбылыстарымен байланысады (өлеңде келетін «кұстың ұшуы» күздің өтпелі сәті ретінде сезіммен астасады).

Лирикалық кейіпкердің эмоциялық күйі бір мезгілде мазасыздық, күдік және тосын сұрақтармен көрініс тапқан. Мәселен, «Білмедім, білгім келмейді ештеңені де» деген жолдарда психологизм ішкі диалог арқылы ашылады, яғни ішкі сезім мен ойларды бірінен соң бірін көрсету байқалады. Көркемдік тәсілдер арқылы жеке эмоциялар жалпыадамзаттық сезімдерге жалғасады. «Кезіп келемін қаланы бүгін, // Жаныммен сезіп келемін даланың жырын» [5, 230 б.] деп келетін жолдарға назар аударсақ, лирикалық кейіпкердің жеке мазасыздығы мен сезімдері қоғам мен табиғатқа үйлеседі, бұл біз жоғарыда атап өткен Б.О. Корман айтқан «негізгі эмоционалдық тонның» ұжымдық сипатына сәйкес келеді [7]. Лирикалық кейіпкердің сезімдері бір адамға ғана тән емес, оқырманға да ортақ эмоционалды тәжірибе ұсынады, яғни, тосын сұрақтар, өткінші көңіл-күй, өмірге деген философиялық ойлардың барлығы ортақ психологиялық кеңістікті жасайды. С.Н. Бройтманның лириканың диахрониялық тұрғыда қалыптасуына байланысты өлеңде уақытқа қатысты рефлексия көрінеді: өткен («кешегі достар») мен қазіргі («ал бүгін олар да бөтен») салыстырмасы: «Кешегі достар... // ал бүгін олар да бөтен», мұнда лирикалық кейіпкердің субъективті тәжірибесі уақыт ағысында өзгеріп, эмоциялық тон күрделене түседі. Бұл С.Н. Бройтман ұсынған лириканың диахрониялық, уақыт ағысымен үндес деген тұжырымымен сәйкес келеді [8, 108б.]. Сонымен қатар ақын «Күзгі көңіл» өлеңінде шылым, күн, дала сияқты символдар арқылы ішкі күйін көрсетеді: «Тұтатып бердім шылымын бейтаныс жанның» // «Жаныммен сезіп келемін даланың жырын». Бұл символдар лирикалық кейіпкердің психологизмін нақтылайды, жеке сезімдер мен эмоциялық тәжірибелер арқылы лирикада эмоционалды ортақтық қалыптасады.

«Қазіргі поэзияда ұлттық құндылықтар мен қазақы ерекшеліктер философиялық оймен үйлесіп, лирикалық кейіпкердің ішкі сезімдері мен психологиялық принциптер арқылы көркемдік тұрғыда бейнеленеді» [9, 134 б.] деген Б.С. Бегманованың тұжырымына назар аудара келе, психологизмнің де жауап берер сұрағы қаламгердің шығармашылығы

арқылы автордың өзін, бүтін бір ұлттың психологиялық күйін, әлеуметтік мәселесін ашуы деп атай аламыз. Сайып келгенде, «Дана қазақ өмірдің әр сәтін, әр оқиғасын өлеңге тіркеп, оны философиялық оймен сусындатып, адамның ғұмыры мен өмірдің мәніне қатысты терең толғамдарға жетелейді» [10, 26 б.] деп пайымдаған ғалым Б.Ш. Баяшованың пікіріне сүйенсек, лирикалық поэзияда адам тағдыры, жан әлемі, ішкі болмысы, сезім күйі суреттелетіні анық.

«Ақынның ішкі дүниесі, табиғаты мен нәзік сезім толқыны өлең арқылы оқырманға жеткізіледі. Оқырман тек мәтіннің мазмұнымен шектелмеуі қажет», - деген пікірдегі Отандық зерттеушілер А.К.Жутаева, С.Б.Ержанова ақынның табиғатындағы көркемдік құралдарды қай жерде және не мақсатпен қолданғанын, неге дәл сол теңеуді өлеңге енгізгенін түсінуі тиіс деп тұжырымдайды [11, 137 б.].

Талқылау

Лирикалық субъектінің психологиясында табиғи құбылыс ішкі жан тереңдігінде қабылданатынын байқаймыз. Яғни, поэзияда психологизм табиғи құбылыстар арқылы ассоциацияланатын болса, аталған үдеріс динамикалық күйде болатынын аңғарамыз. Демек, психологизм сөз өнерінің айнымас бір бөлшегі. Поэзияда ақынның психологиялық көңіл-күйі мен мінез-құлқы, таным-түсінігі, эмоциялық сезім әсері көрініс табады анық. Психологизмсіз поэзияның оқырман жүрегіне жол тартуы да қиынға соғады деп ойлаймыз.

Поэзиядағы лирикалық қаһарманды құраушы – лирикалық кейіпкерлер. Лирикалық субъектіні де алға шығаратын лирикалық кейіпкер. Демек, Лирикалық кейіпкеріміз ақынмен қоса оның замандастарының ішкі әлемін танытады. Кейде поэзияда күрескерлік рух, бірде нәзік мөлдір сезімді жырлап, өлең бойында ақынның небір қасиеттері көрініп отырады. Сол қасиеттерін жинақтап тұрушы – лирикалық қаһарман. Ақынның субъектілік ішкі даусы лирикалық қаһарманның психологизмі мен эмоциясы, көңіл-күйі, тебіренісі, түйсігі арқылы оқырманның жүрегіне жол тартады. Жоғарыда келтірген Л.Я.Гинзбург пен Б.О.Корманның ұсынылған тұжырымдарын саралай келе, келесідей ой түйдік: Лирикалық қаһарманның өзі үшін тек субъект ғана емес, сонымен бірге объектіде екендігінен шығады. Объективті шындық субъективті идея ретінде іске асып, бұл зерттеушіге лирикалық қаһарманды, яғни эпикалық тұрғыдан объективті түрде бейнеленген образбен салыстыруға мүмкіндік береді. Әрбір қаламгер өз лирикалық кейіпкеріне иелік етуге қауқарсыз. Ол бір өлеңде төбе көрсетіп отырса да, шындап келгенде өлеңдер топтамасынан не болмаса ақын шығармашылығының тұтас бойында ғана танылуы бек мүмкін. Б.О. Корман «негізгі эмоционалдық тон» ұғымының маңызын ашып, оны авторлық санаға да, лирикалық кейіпкердің субъективті болмысына да теңестіруге болмайтынын дәлелдейді. Бұл категория лириканың ұжымдық табиғатын айқындайды.

Демек Е. Жүніс шығармаларында лирикадағы психологизм жеке субъективті көңіл күйді бейнелеумен шектелмей, белгілі бір әлеуметтік-рухани кезеңге тән ортақ эмоциялық ахуалды танытады. Ақын поэзиясындағы лирикалық кейіпкер көбіне дара күйінде көрінгенімен, оның ішкі толғаныстары, күмәні мен үміті, алаңдаушылығы мен қарсылығы замандас оқырманға ортақ психологиялық күйді аңғартады. Ортақ дүниетаным адамдардың сезіну, қабылдау және эмоциялық реакцияларында белгілі бір ұқсастық қалыптастырады, ал жеке тұлғалардағы эмоциялық айырмашылықтарға қарамастан, олардың ішкі құрылымы өзара жақын болады. Лирикалық поэзия дара тұлғаның жеке қасиеттерінен дерексіздене отырып, ортақ эмоциялық кеңістікті бейнелейді. «Негізгі эмоционалдық тон» осы ортақ дүниетанымнан туындайтын эмоциялық заңдылық ретінде лирикалық өзіндік сананы танытады. Бұл тұрғыда Е. Жүніс лирикасындағы эмоциялық құрылым Б.О. Корман сипаттаған «негізгі эмоционалдық тонмен» астасып, бір дәуір адамдарының сезіну, қабылдау ерекшеліктерін жинақтап көрсетеді. Б.О. Корман лириканы синхрониялық тұрғыда қарастырып, дәуірге тән ортақ сезім өрісін көрсетеді, ал С.Н. Бройтман оны диахрониялық аспектіде талдап, лирикалық кейіпкердің тарихи дамумен бірге өзгеріп, мазмұнының тереңдей түсетінін негіздейді.

Адамның ішкі әлеміндегі жасырынған адам түсініксіз өмір заңдылықтары негізінде өсіп, жетіледі. Демек, жоғарыда келтірген пікірді зерделей келе, адамның физиологиясы мен жан дүниесінің біте-қайнасуы өмірлік қағида. Тек дене әрекетіне мән беру жеткіліксіз, сол денеде болып жатқан әрекеттер тікелей адам психологиясына да әсер етеді деген сөз. Психологизмнің де жауап берер сұрағы қаламгердің шығармашылығы арқылы автордың өзін, бүтін бір ұлттың психологиялық күйін, әлеуметтік мәселесінде тани аламыз деген тұжырымға келеміз. Мақаламызда лирикалық шығармалардың көркемдік тұрғыда танытуда мағыналық, эстетикалық және мәдени аспектілерін сыни тұрғыдан бағалай білуі керектігін ескеруге тырыстық. Сонымен қатар, А. Wright пен М. Snejina ұсынған «Systematic literature review; content analysis; interpretative (hermeneutic) approach» тәсілдері қазіргі қазақ және әлемдік лириканы ғылыми негізде саралауға тиімді әдіс ретінде қарастырылды [12, 145 б.]. Бұл тәсіл зерттеушілерге поэзиялық шығармалардың терең құрылымын, идеяларын және ұлттық ерекшеліктерін тиімді талдауға мүмкіндік береді. Жоғарыда талданған Е. Жүніс поэзиясында рухани өмірдің дамуы, жан тыныштығын іздеген адамның үні, жүрек сырының тереңдігі сезіледі. Сонымен қатар бүгінгі таңда поэзия мен қатар прозаның да психологиялық қырын зерттеу назарға алынып жүр. «Қазіргі қазақ әдеби шығармаларында психологиялық тереңдік пен әлеуметтік мәселелер дәстүр мен жаңашылдықтың үйлесімін, сондай-ақ жалпыадамзаттық пен жеке тұлғалықтың өзара байланысын ашуға бағытталған» [13, 610 б.] деген пікірлерді ескерсек, лирикалық поэзияда ақынның өмір тәжірибесінде алған ақпараттарды қабылдауынан кейінгі үдерісі жатыр. Ақын өмір жолында нендей күй кешті, көңіл түкпірінде қандай сезімдерді сезе білді, оны қалайша қабылдауы барысында

лирикалық кейіпкердің әрекеті танылады. Лирикада оқиға мен уақыттың қатар алынуы поэтикалық тұрғыда тән құбылыс. Өткен уақыт пен бүгінгі шақты салыстыра суреттеу, ондағы лирикалық кейіпкердің ішкі жан көрінісі анықталады. Ақын тікелей танытпай, оны символдық негізде, не болмаса психологиялық параллелизм, деталь, поэтикалық фауна, метафора, т.б. секілді көркемдік құралдармен ұсына алады.

Ақынның психологизмдік қыры лирикалық поэзияда ашыла түседі. Поэзияның түп-тамырын қаза келгенде, ақынның мінез-құлқы, ішкі мені, жан айнасын айқындай аламыз. Әдебиеттанудың психопоэтикалы сипаты ретінде ақын психологиясының әдеби тұрғыда ашыла түсуі деп айтуға негіз бар. Сондай-ақ табиғи құбылыстардың шығармашылық тұлға психологиясына әсер етуі сөзсіз, ақындардың лирикалық сезім-күйін табиғаттан бөлек ажыратып қарастыра алмаймыз [14, 903 б.]. «In modern Kazakh literary art, the characteristics of psychologism are being explored, highlighting perspectives on cultural values in literature and the importance of interpreting the lyrical character through a psychological lens» [15] – деген пікірге сүйенсек, қазіргі қазақ лирикасында психологизм ақынның ішкі «менін» ашудың негізгі тетігі ретінде көрінеді және ол табиғат, мәдени құндылықтар мен әлеуметтік шындықпен тығыз байланыста жүзеге асады. Лирикалық кейіпкердің жан әлемі жеке тәжірибемен қатар ұжымдық сана көрінісін де қамтып, поэзиядағы дәстүр мен жаңашылдықтың тоғысында терең психологиялық мазмұн қалыптастырады.

Қорытынды

Қорытындылай келе, қазіргі қазақ поэзиясында психологизм ішкі диалог, сана ағымы, символдық бейнелер мен астарлы интонация арқылы көрініс табады. Лирикалық кейіпкердің ішкі әлемі сыртқы оқиғалардан гөрі рухани күйзеліс, экзистенциялық ізденіс және моральдық таңдау сәттері арқылы ашылып, жеке психологиялық тәжірибені әмбебап деңгейге көтереді.

Поэтикалық мәтіндегі психологизм авторлық сананың терең қабаттарын айқындап, ішкі монолог, ассоциациялық ойлау, психологиялық параллелизм сияқты көркемдік тәсілдер арқылы жүзеге асады. Бұл тәсілдер автор мен лирикалық кейіпкер арасындағы субъективті және эмоционалдық тұтастықты қалыптастырады. Синхрониялық және диахрониялық талдау лирикалық сезімнің уақыт пен тәжірибе кеңістігінде кеңейетінін көрсетеді. Нәтижесінде жеке тұлғалық сезім мен ұжымдық эмоционалдық тәжірибе өзара тоғысып, қазіргі қазақ поэзиясындағы психологизмнің күрделі табиғатын ашады.

Е. Жүніс поэзиясында сұлулық философиялық және әлеуметтік мазмұннан гөрі, ең алдымен ішкі жан әлемінің тереңдігі ретінде көрінеді. Табиғат пен көркем бейнелер ақын үшін сыртқы сурет емес, лирикалық сезімді жеткізудің психологиялық құралы қызметін атқарады. Осылайша, зерттеу қазіргі қазақ лирикасындағы психологизмнің поэтикалық ойлау жүйесін қалыптастырып, лирикалық кейіпкердің ішкі әлемін тануда маңызды ғылыми-эстетикалық категория екенін дәлелдейді.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Шапай Т. Ой түбінде жатқан сөз. – Алматы: Жазушы, 1989. – 189 б.
- [2] Мақырұлы Т. Адамтану өнері. – Алматы: Арыс, 2009. – 214 б.
- [3] Ахметов З. Поэзия шыңы – даналық. – Астана: Фоллиант, – 2002. – 408 б.
- [4] Гинзбург Л.Я. О лирике. – Ленинград: Художественная литература, 1977. – 286 с.
- [5] Жүніс Е. Үміт жырлары. – Алматы: Хантәңірі, 2014. – 324 б.
- [6] Martin J. A unified psychology of the person? // *New Ideas in Psychology*. – 2015. – № 38. – Pp. 31-36. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2014.10.003>
- [7] Корман Б.О. Избранные труды. Теория литературы. – Ижевск: Ин-т компьютерных исследований, 2006. – 552 с.
- [8] Бройтман С.Н. Лирический субъект. – Москва: Интрада, 2008. – 114 с.
- [9] Бегманова Б.С. Қазіргі қазақ лирикасындағы ұлттық құндылықтар көрінісі // *Ясауи университетінің Хабаршысы*. – 2025. – № 1 (135). – Б. 125-135. DOI:<https://doi.org/10.47526/2025-1/2664-0686.150>
- [10] Баешова Б.Ш. Қазақ поэзиясындағы шағын шумақтардың зерттелу ерекшелігі // *Ясауи университетінің Хабаршысы*. – 2024. – № 1 (131). – Б. 20-29. DOI:<https://doi.org/10.47526/2024-1/2664-0686.02>
- [11] Жутаева А.К., Ержанова С.Б. Қазіргі қазақ поэзиясындағы когнитивтік ұғымдар // *Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Хабаршысы, Филология сериясы*. – 2020. – № 2 (178). – Б. 137–144. DOI:<https://doi.org/10.26577/EJPh.2020.v178.i2.ph18>
- [12] Wright A., Snejina M. Critical literature reviews: A critique and actionable advice // *Management Learning*. – 2022, №2 (54). – P. 177–197.
- [13] Мубарак Н. Е., Кенжан А. Қазіргі қазақ прозасындағы адам психологиясы: Аягүл Мантай әңгімелері негізінде. Абылай хан ат. ҚазХҚЖӘТУ ХАБАРШЫСЫ. «ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ» сериясы. – 2025. – № 2 (77) – Б. 593–608. DOI:<https://doi.org/10.48371/PHILS.2025.2.77.035>
- [14] Toxanbayeva, R., Kenzhekanova, K. Yerzhanova, S. Problems of Adaptation of Borrowings and Excessive Use of Borrowed Words in the Civil Codes of Post-Soviet Countries (on the Example of Kazakhstan) // *Int J Semiot Law*. – 2025. – № 38. – P. 901–921. DOI:<https://doi.org/10.1007/s11196-024-10233-0>
- [15] Bekpenbetova S., Satkenova, S., Ibrayeva, Z., Zholdybayev O., Yerzhanova S., Seyitova B. Intertextuality in Modern Kazakh Prose: Enhancing Cultural Identity and Academic Success in Higher Education // *Journal of Ethnic and Cultural Studies*. – 2025. – № 12. – P. 62–85. DOI:<https://doi.org/10.29333/ejecs/2408>

REFERENCES

- [1] Shapai T. Oy tubinde jatqan soz [Words hidden deep in the mind]. – Almaty: Jazushy, 1989. – 189 b. [in Kaz.]
- [2] Makpyruly T. Adamtanu oneri [The art of understanding people]. – Almaty: Arys, 2009. – 214 b. [in Kaz.]
- [3] Ahmetov Z. Poeziya shyny – danalyq [The pinnacle of poetry is wisdom]. – Astana: Folliant, 2002. – 408 b. [in Kaz.]
- [4] Ginzburg L.Ya. O lyrike [On lyrical poetry]. – Leningrad: Khudozhestvennaya literatura, 1977. – 286 s. [in Rus.]
- [5] Zhünis E. Ümit jyrlary [Songs of Hope]. – Almaty: Khantäñiri, 2014. – 324 b. [in Kaz.]
- [6] Martin J. A unified psychology of the person? // New Ideas in Psychology. – 2015. – № 38. – Pp. 31-36. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2014.10.003>
- [7] Korman B.O. Izbrannye trudy. Teoriya literatury [Selected Works: Theory of Literature]. – Izhevsk: Inst. komp'yuternykh issledovaniy, 2006. – 552s. [in Rus.]
- [8] Broitman S.N. Liricheskij sub'ekt [The lyrical subject]. – Moscow: Intrada, 2008. – 114 s. [in Rus.]
- [9] Begmanova B.S. Qazirgi qazaq lirikasindagi ulttyq kundilikter korinisi [The Representation of National Values in Contemporary Kazakh Lyric Poetry] // Yasawi universitetiniñ Khabarshysy. – 2025. – № 1 (135). – B. 125-135. DOI:<https://doi.org/10.47526/2025-1/2664-0686.150> [in Kaz.]
- [10] Baeshova B.Sh. Qazaq poeziyasindagi shaghin shumakhtardyñ zertteleu erekshegi [Distinctive Features of Studying Short Stanzas in Kazakh Poetry] // Yasawi universitetiniñ Khabarshysy. – 2024. – № 1 (131). – B. 20-29. DOI:<https://doi.org/10.47526/2024-1/2664-0686.02> [in Kaz.]
- [11] Zhutaeva A.K., Erzhanova S.B. Cognitive works in Kazakh poetry // Al-Farabi Kazakh University's Reporter. Philology Series. – 2020. – № 2 (178). – B. 137–144. DOI:<https://doi.org/10.26577/EJPh.2020.v178.i2.ph18> [in Kaz.]
- [12] Wright A., Snejina M. Critical literature reviews: A critique and actionable advice // Management Learning. – 2022, № 2 (54). – Pp. 177-197.
- [13] Mubarak N.E., Kenzhan A. Human psychology in modern Kazakh prose: based on the stories of Ayagul Mantai. BULLETIN of Ablai Khan KazUIRandWL. Series “PHILOLOGICAL SCIENCES”. – 2025. – №2 (77) – B. 593-608. DOI:<https://doi.org/10.48371/PHILS.2025.2.77.035> [in Kaz.]
- [14] Toxanbayeva R., Kenzhekanova K., Yerzhanova S. Problems of Adaptation of Borrowings and Excessive Use of Borrowed Words in the Civil Codes of Post-Soviet Countries (on the Example of Kazakhstan) // Int J Semiot Law. – 2025. – № 38. – Pp. 901-921. DOI:<https://doi.org/10.1007/s11196-024-10233-0>

[15] Bekpenbetova S., Satkenova S., Ibrayeva Z., Zholdybayev O., Yerzhanova S., Seyitova B. Intertextuality in Modern Kazakh Prose: Enhancing Cultural Identity and Academic Success in Higher Education // Journal of Ethnic and Cultural Studies. – 2025. – № 12. – Pp. 62-85. DOI:<https://doi.org/10.29333/ejecs/2408>

ЛИРИЧЕСКИЙ ПЕРСОНАЖ В СОВРЕМЕННОЙ КАЗАХСКОЙ ПОЭЗИИ И ЕГО ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ

*Отемис А.С.¹, Ержанова С.Б.², Калиев С.А.³

*^{1,2,3} Казахский национальный университет имени аль-Фараби
Алматы, Казахстан

Аннотация. Данное исследование посвящено феномену лирического героя в современной казахской поэзии и его психологической интерпретации. Работа выполнена на материале произведений одного из ярких представителей современной казахской поэзии — поэта Е. Жүніса. Во введении научной статьи представлен обзор исследовательских трудов, посвящённых сущности лирической поэзии и способам проявления психологизма в поэтическом тексте.

Цель исследования — определить уровень проявления психологизма лирического героя в современной казахской поэзии, проанализировать его внутренний мир, эмоциональные переживания и способы их художественного воплощения. В качестве основных направлений исследования рассматриваются анализ эмоционально-психологического образа лирического героя, а также психологическая интерпретация через поэтические стратегии автора и используемые им языковые средства.

Методология исследования основывается на сравнительном, контекстуальном и аналитическом подходах, а также на теоретических положениях психологизма. Наряду с этим применяются методы семиотического и психоаналитического анализа текста.

Основные результаты исследования показывают, что в поэзии Е. Жүніса лирический герой обладает сложной психологической структурой: посредством внутреннего диалога, а также символических и метафорических приёмов раскрываются эмоциональный мир автора, его социальные тревоги и нравственные поиски. Внутренняя психологическая динамика лирического героя оказывает существенное влияние на общее эмоциональное звучание произведения. В заключении подчёркивается значимость психологической интерпретации лирического героя в современной казахской поэзии с точки зрения литературной теории и критики, а также её роль в раскрытии творческой индивидуальности автора.

Научная ценность исследования заключается в предложении новых направлений научного анализа лирической психологии в казахской поэзии

“ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ” сериясы №3 (82) 2026

и внедрении методов психологического анализа в изучение современного литературного процесса.

В связи с объектом исследования теоретической основой послужили труды отечественных литературоведов З. Ахметова «Поэзия шыңы – даналық», С. Макпырулы «Адамтану», Т. Шапая «Ой түбінде жатқан сөз» и др., а также работы зарубежных исследователей — Л. Я. Гинзбург «О лирике», Б. О. Кормана «Теория литературы», С. Н. Бройтмана «Лирический субъект» и других. В ходе исследования были проанализированы понятие эмоционального тона, субъективная природа лирики, а также моменты ассоциативного соотнесения поэтических символов с психологическим содержанием.

Ключевые слова: психологизм, лирический персонаж, субъект, поэзия, лирика, эмоциональный тон, творческая личность, психологический параллелизм

THE LYRICAL CHARACTER IN CONTEMPORARY KAZAKH POETRY AND ITS PSYCHOLOGICAL INTERPRETATION

* Otemis A.S.¹, Erzhanova S.B.², Kaliev S.A.³

*^{1,2,3}al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. This study is devoted to the phenomenon of the lyrical hero in contemporary Kazakh poetry and its psychological interpretation. The research is based on the works of one of the prominent representatives of modern Kazakh poetry, the poet E. Zhunis. The introduction of the scholarly article presents a review of research works devoted to the essence of lyrical poetry and the ways in which psychologism manifests itself in poetic texts.

The aim of the study is to determine the level of psychological representation of the lyrical hero in contemporary Kazakh poetry, as well as to analyze the hero's inner world, emotional experiences, and the artistic means of their expression. The main research directions include the analysis of the emotional and psychological image of the lyrical hero and psychological interpretation through the author's poetic strategies and linguistic devices.

The research methodology is based on comparative, contextual, and analytical approaches, as well as on theoretical principles of psychologism. In addition, methods of semiotic and psychoanalytic text analysis are employed.

The main findings demonstrate that in the poetry of E. Zhunis, the lyrical hero possesses a complex psychological structure: through internal dialogue, as well as symbolic and metaphorical techniques, the author's emotional world, social anxieties, and moral quests are revealed. The internal psychological dynamics of the lyrical hero significantly influence the overall emotional tone of the poetic work. The conclusion emphasizes the importance of the psychological interpretation of the lyrical hero in contemporary Kazakh poetry from the

perspectives of literary theory and criticism, as well as its role in revealing the author's creative individuality.

The scholarly value of the study lies in proposing new directions for the academic analysis of lyrical psychology in Kazakh poetry and in introducing methods of psychological analysis into the study of the contemporary literary process.

In accordance with the research object, the theoretical framework of the study draws on the works of Kazakh literary scholars such as Z. Akhmetov (*Poeziya shyńy – danalyq*), S. Makpyrouly (*Adamtanu*), T. Shapai (*Oi tübinde jatqan söz*), among others, as well as on studies by international scholars including L. Ya. Ginzburg (*On Lyric Poetry*), B. O. Korman (*Theory of Literature*), S. N. Broitman (*The Lyrical Subject*), and others. During the research, the concept of emotional tone, the subjective nature of lyric poetry, and instances in which poetic symbols are associatively correlated with psychological content were analyzed.

Keywords: psychologism, lyrical character, subject, poetry, lyric, emotional tone, creative personality, psychological parallelism

*Мақала түсті / Статья поступила / Received: 02.02.2026.
Жариялауға қабылданды / Принята к публикации / Accepted: 25.09.2026.*

Авторлар турал мәлімет:

Өтеміс Айгуль Сәкенқызы – әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 3-курс докторанты, Алматы, Қазақстан, e-mail: otemis_aigul@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0000-6137-6122>

Ержанова Сәуле Баймырзаққызы – филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, e-mail: esb@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4449-2604>

Қалиев Серік Әкірамұлы – әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 3-курс докторанты, Алматы, Қазақстан, e-mail: serik.kaliev.a@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0005-6094-0066>

Информация об авторах:

Отемис Айгуль Сакеновна – докторант по специальности «Литературоведение», Факультет филологии, Казахского национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: otemis_aigul@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0000-6137-6122>

Ержанова Сауле Баймурзаевна – доктор филологических наук, профессор, Факультет филологии, Казахский национальный университет имени Аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail esb72@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4449-2604>

Калиев Серик Акрамович – докторант по специальности «Литературоведение», Факультет филологии, Казахского национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: serik.kaliev.a@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0005-6094-0066>

Information about the authors:

Otemis Aigul Sakenkyzy – doctoral student of al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: otemis_aigul@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0000-6137-6122>

Erzhanova Saule Baimyrzakyzy – Doctor of Philology, Professor, al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: esb@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4449-2604>

Kaliev Serik Akramovich – doctoral student of al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: serik.kaliev.a@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0005-6094-0066>